

A SÉRTETT–TERHELT MEDIÁCIÓ SZEREPE A BŰNMEGELŐZÉSBEN

A büntetőeljárások többsége Magyarországon rendkívül és sokszor indokolatlanul elhúzódik¹. Különösen a kevésbé bonyolult ügyek esetén szembeűnő a felelősségre vonás lassúsága. Mindennapos problémát jelent, hogy az egyébként igen könnyen elintézhető ügyekben (tettenérés, beismerés, szemtanúk stb.) esetén sem élnek a hatóságok a bíróság elé állítás lehetőségével².

Noha a büntetőeljárások nagyon elhúzódnak, a vádelhalasztáson és az eljárás gyorsítását, egyszerűsítését célzó külön eljárásokon (tárgyalás mellőzése, tárgyalásról lemondás, bíróság elé állítás) kívül számos olyan egyszerűsítő jogintézmény van, amelyet a hatályos, 2003. július 1-én hatályba lépett új büntetőeljárás törvény nem szabályoz. Ezek közé tartozik a sértett-terhelt mediáció is. A mediáció eljárásgyorsító szerepét emeli ki PAUS is: Norvégiában az Igazságügyi Minisztérium által a Mediátori Szolgálat számára felállított 5 fő cél egyike az eljárások gyorsításának és egyszerűsítésének elérése volt³. Néha persze a mediációs eljárás éppen az eljárás gyorsítása ellen hat: így pl. ha az ügy egyébként alkalmas lenne gyors eljárásra és mediációra is, akkor a mediációs eljárás el is húzhatja (a gyorsított eljáráshoz képest) az eljárást⁴.

A mediációnak azonban nemcsak az eljárást gyorsító szerepe van, hanem számos egyéb funkciót is betölt. KEMÉNY szerint⁵ Norvégiában a mediációs és békítő szolgálat kialakításában a törvényhozó szemszögéből nézve a következő tényezők játszottak szerepet:

- a helyi közösség megerősítése annak érdekében, hogy kezelni tudják a kisebb kihágásokat (a konfliktus visszakerül a jogos tulajdonoshoz) anélkül, hogy ezzel gyengítenék a jogi védelmet;
- a büntetőeljárás gazdagítása;
- bűnmegelőzés;
- egyszerű és gyors eljárás;
- gyors és konkrét válasz az egyén felé;
- hatáson szankciók, nevelői célzattal;
- lehetőség a szembenálló felek számára, hogy részt vegyenek a problémamegoldásban;
- egyéni megoldások;

¹ A tanulmány az F 037917 sz. OTKA pályázat támogatásával készült.

² Részletesen ld. HERKE Csongor: A bíróság elé állítás. Jura, 2000/1-2. 91-97. o. és HERKE Csongor: Die Vorgerichtsstellung im ungarischen Recht. Jogelméleti Szemle, 2000/2. szám. Internetes elérhetősége: <http://www.extra.hu/jesz/herke2.html> (2000. 03. 31. 14:45)

³ Ld. PAUS, Karen Kristin: Victim-offender mediation in Norway. In: Victim-offender mediation in Europe. Leuven University Press, 2000, 293. o.

⁴ Vö.: WRIGHT, Martin: Restorative justice: for whose benefit? In: Victim-offender mediation in Europe. Leuven University Press, 2000, 23. o.

⁵ Ld. KEMÉNY, Siri Ilona: Policy developments and the concept of restorative justice through mediation. In: Victim-offender mediation in Europe. Leuven University Press, 2000, 89. o.

- tényleges konfliktuskezelés;
- előítéletek kialakulásának megelőzése;
- a sértett igényeinek figyelembevétele.

Amint a fenti felsorolásból is látható, a büntetőeljárás egyszerűsítése és gyorsítása csak az egyik szempont volt a 11 közül, amit Norvégiában a mediációs eljárás kialakításakor a törvényhozó figyelembe vett. Ezek közül a tényezők közül is kiemelt néhanlyat, így a mediáció bűnmegelőzésben betöltött szerepét.

I. A mediáció mibenléte

Tágabb értelemben véve a mediáció is egyfajta diverzió, hiszen a sértett kártérítése és esetleges egyéb szolgáltatások fejében nem kerül sor a terhelt felelősségre vonására. A mediáció lényegében konfliktus feloldó közvetítés, amelynek során egy pártatlan harmadik személy (a közvetítő, mediátor) segít a feleknek, hogy érdekeik mentén létrejöjjön közöttük az egyezség. A közvetítő a felek közti kommunikáció és a választási lehetőségek kialakításában segít, a megállapodás keretének és tartalmának kidolgozásában a feleknek (és jogi képviselőiknek) van aktív szerepe⁶.

A végrehajtandó szabadságvesztéshez képest alternatív büntetési nemeknek két fő csoportját különböztethetjük meg⁷. Az elsőbe tartoznak a felügyeleti jellegű szankciók (felfüggesztett szabadságvesztés, feltételes szabadlábra helyezés, pártfogó felügyelet, próbára bocsátás), a másik csoportot pedig a munkavégzés jellegű szankciók alkotják (hazánkban ide tartozik a közérdekű munka). Tehát a mediáció, a sértett és a terhelt közötti békéltetési eszköz egyfajta alternatív szankciónak is tekinthető azzal, hogy siker esetén büntetőeljárásra sem kerül sor.

A mediáció lényegét öt pontban foglalhatjuk össze⁸:

- a terhelt és a sértett kiegyezésének elősegítése;
- az önkéntesség elve érvényesüljön (mindkét fél járuljon hozzá)⁹;
- célja a sértett érdekének védelme mellett a terhelt visszatartása is további bűncselekmények elkövetésétől;
- feltétele, hogy a tényállás tisztázott legyen és a terhelt bűnösségét beismerje;
- a felek közötti megegyezést mediátor (közvetítő) segíti elő.

A mediáció több előnnyel is jár¹⁰. A sértettnek a bűncselekmény okozta trauma feloldásán felül azért is hasznos, mert az okozott kár (a bűncselekmények többségével

⁶ Vö. SOMFAI Balázs: Pereskedés helyett egyezség. Dél-Dunántúli Gazdaság, 2001. decemberi szám.

⁷ Vö. DOMOKOS Andrea: Hogyan büntessünk másként? Alternatív szankciók szerepe a büntető igazságszolgáltatás rendszerében. Főiskolai Figyelő 1997/1. 26. o.

⁸ Vö.: BARABÁS Andrea Tünde: Miért nincs még mediációs eljárás Magyarországon? Rendészeti Szemle, 1995/3. 24. o.

⁹ TREMMEL szerint a büntetőeljárásban nem célszerű a „felek” kifejezés alkalmazása, hiszen a terhelttel szemben a hatóságok állnak jelentős többletjogosítványokkal, amely miatt az egyensúly felborul. Ezzel teljesen egyet lehet érteni, ugyanakkor a mediációs eljárás lényege éppen a hatósági elem kiküszöbölése mellett az ügy gyors, büntetőeljárás nélküli lezárása a felek egyetértésével és kölcsönös együttműködésével. A mediációs eljárásban tehát álláspontom szerint alkalmazható a felek kifejezés. Vö.: TREMMEL Flórián: Magyar büntetőeljárás. Egyetemi tankönyv. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001. 94. o.

¹⁰ Vö.: NACSAKY Péter: Mi is az a mediáció? Magyar Jog 1995/3. 184. o.

ellentétben) teljes mértékben és ami rendkívül fontos: igen hamar megtérül. A terhelnél igen jelentős nevelő hatást fejt ki és úgy csökkenti a hatóságok ügyterhét, hogy visszatartó ereje is van.

NACSÁDY a mediációs eljárás menetében két fő modellt ismertet¹¹:

- a) a francia és
- b) az amerikai mediációt.

ad a) A francia mediációs eljárás során a rendőri szervek megküldik az aktát az ügyésznek, aki a nyomozás elrendelése helyett az ügyet a mediátornak utalhatja át. Ennek feltételei: az ügy egyszerű megítélése, a terhelt beismerése, a terhelt nem bűnismétlő, véletlenszerű az elkövetés, a nevelő hatást várhatóan a mediációs eljárás is biztosítja. Az ügynek a mediátorhoz érkezését követően a mediátor és a terhelt találkozik, majd a felek (terhelt és sértett) az ügyvédek jelenlétében mediációs szerződést kötnek.

Franciaországban két, hivatalosan mediációval foglalkozó szervezet létezik: a fiatalokkal és fiatal felnőttekkel foglalkozó egyházi szervezet, a Prado, valamint a magiszterek és ügyvédek által létrehozott tanácsadó szervezet, az AReSCJ. A Pradónál 1990-ben 90 %-os volt a mediációs eljárás eredményessége és az AReSCJ-nél is 70 %-ban megegyezés született a terhelt és a sértett között¹².

A mediáció eredményeképpen kerül sor a reparációra, amelynek során a terhelt a kár megtérítésén felül bizonyos tevékenységet végez (ez helyettesíti a büntetőjogi szankciót). Ennek két fő formája létezik: a direkt és az indirekt reparáció. Direkt reparációról beszélünk akkor, amikor a sértett elfogadja, hogy a terhelt kifejezetten neki szolgáltatson (pl. a megrongált kerítést megjavítja), míg indirekt reparáció esetén a terhelt más, közhasznú tevékenységet végez (pl. önkéntes munka a hétvégéken).

ad b) Az amerikai mediáció során a rendőrségnek jóval nagyobb szerep jut és fellépnek a laikus bírák is. Két fő formája van az amerikai mediációnak:

- kiscsoportos mediáció: a felek és a mediátor külön tevékenységén alapul;
- nagycsoportos mediáció: a felek és a mediátor együttes tevékenysége.

A mediációnak ez a módja mindig a nagycsoportos mediáció elsődlegességén alapul. Azaz a mediátor a felekkel és tanácsadóikkal együttesen találkozik és megkísérli az egyezségkötést. Ha szükséges, sor kerül a felekkel való külön-külön egyeztetésre (kiscsoportos mediáció). Ha a felek megegyeznek, akkor erről jegyzőkönyv készül, amit a hatóságoknak is megküldenek (sikertelen egyeztetést követően is készül jegyzőkönyv, amit szintén eljuttatnak a hatóságoknak).

Az egyes államokban más és más módszerek alakultak ki. Kanadában léteznek ún. mediációs központok (a két legismertebb a VORP és a CMS¹³), de pl. San Franciscóban állami szervektől független mediációs eljárás folyik 1977. óta, elsősorban a fiatalokkal

¹¹ Vö.: NACSÁDY Péter: Mi is az a mediáció? Magyar Jog 1995/3. 184-189. o. és NACSÁDY Péter: Az amerikai mediáció. Magyar Jog 1998/5. 298-304. o.

¹² Vö.: NACSÁDY (1995) i. m. 186-189. o.

¹³ A VORP célja a sértett és a terhelt kibékítése azt követően, hogy a bíróság megállapította a terhelt bűnösségét, de a büntetés kiszabását felfüggesztette. A CMS pedig nem büntetőjogi jellegű közösségi mediációs szolgálat (családi viták, munkahelyi nézeteltérések stb. kezelésére), de jól szolgálja a bűnmegelőzést. Vö. NACSÁDY (1998) 299-300. o.

foglalkozva és megelőző céllal. Brooklynban pedig 1978. óta létezik mediációs szervezet. Itt a bíróság már a feljelentés alapján kiválogatja a mediációra alkalmas ügyeket (feltételek: legfeljebb 1.000 \$ kár illetve legfeljebb 8 napon belül gyógyuló sérülés), azokat megküldi a mediátornak, aki 15 napon belül találkozóra hívja a feleket és együttes jelenlétükben próbál egyeztetni. Ezek a mediációs eljárások 85 %-ban eredményre vezetnek!

A mediáció magyarországi bevezetésének korábban vázolt előnyei mellett nem mellékes az sem, hogyan fogadná a terhelti és a sértetti oldal, ha a hagyományos büntetőeljárást megkerülve rendeződne az ügy. BARABÁS felmérése¹⁴ alapján megállapítható, hogy a terhelték 61,2 %-a a teljes tényleges kárt megtérítené, ha ennek fejében kikerülhetné a büntetőeljárást, míg 36,7 %-uk annyit térítene meg, amennyit a sértett kér (ez több is lehet a tényleges kárnál, ld. fájdalomdíj). A sértetti oldalt vizsgálva megállapítható, hogy a középiskolát végzettek kevésbé hajlandók az egyezségekre. Az alacsonyabb iskolai végzettségű (8 általános) és a felsőfokú végzettségű sértettek hajlamosabbak a büntetés elengedésére a kár megtérítése fejében. Általában nem, kor, családi állapot és bűncselekmény fajta tekintetében nincs különbség a sértettek között, de a jobb anyagi helyzetben levők, az először sértetté válók és a vallásosak engedékenyebbek, megbocsátóbbak a többiekénél.

A mediációról összességében elmondható, hogy a hatóságok ügyterhének csökkentése, az eljárások gyorsítása, a hatékonyabb bűnmegelőzés, és mindenekelőtt a bűncselekménnyel okozott kár mihamarabbi megtérülése érdekében mindenképpen szükséges lenne kidolgozni annak feltételeit. Ennek során az itt ismertetett modellek hasznosítható elemeinek figyelembevétele mellett tekintettel kell lenni a magyar jogi hagyományokra és ki kell építeni a mediátorok szervezetrendszerét, amely nagyban elősegítené a terhelt és a sértett egyezségkötését.

II. A mediáció bűnmegelőzésben betöltött szerepe Európában

Európában a mediációs szabályok kialakítása során számos tényezőt vettek figyelembe. Az említett norvég példa mellett több európai ország törvénykezését (törvényelőkészítési folyamatát) megfigyelve megállapítható: a mediáció bűnmegelőzésben betöltött szerepét mindenhol kiemelten kezelték.

Nagy-Britanniában 1998-ban született meg a Bűnözés és Rendbontás Elleni Rendelet (Crime and Disorder Act), amely szerint a bíróságok helyett a helyi önkormányzatok és a rendőrség által végrehajtott bűnmegelőzési stratégiákra kell helyezni a hangsúlyt. A jogalkotó szerint ugyanis ha sikeres a helyi bűnmegelőzés, akkor kevesebb lesz az áldozat. A jogszabály a sértett-terhelt közötti mediációt tekinti az egyik leghatékonyabb bűnmegelőzési eszköznek¹⁵. Ugyancsak Nagy-Britanniában jött létre 1999-ben az Angol és Walesi Fiatalok Igazságszolgáltatási Tanácsa, amely a mediációs projekteket jelentős feladatot szánt az általa létrehozott Bűnmegelőzési Tanácsnak.

Amikor Norvégiában 1991-ben a mediációs eljárást törvénybe iktatták, a bűnmegelőzés fontosabb szempont volt, mint az alternatív konfliktuskezelés demokratikus értéke¹⁶, amely azt jelentette, hogy az emberek találkoznak, felelősséget vállalnak tetteikért és így van beleszólásuk saját életük alakulásába. Mint már említettem, a törvényhozó a

¹⁴ Ld. BARABÁS Andrea Tünde: A mediáció esélyei Magyarországon egy empirikus vizsgálat tükrében. Kriminológiai Tanulmányok 33. kötet, 156-157. o.

¹⁵ Vö.: WRIGHT, Martin i. m. 27. o.

¹⁶ Vö. KEMÉNY, Siri Ilona i. m. 86. o.

mediációs törvény alkotásakor irányadó 11 szempont között kiemelt helyet szánt a bűnmegelőzésnek. Miután sor került a törvény gyakorlati alkalmazására, az Oslói Egyetem Kriminológiai Intézete 1996-ban felmérést készített. Eszerint az Igazságügyi Minisztérium, a Főügyész, és néhányan a mediátorok és koordinátorok közül úgy tekintették a mediációs és békítő szolgálatot, mint csupán a bűnmegelőzés egy eszközét, nem pedig, mint egy fórumot, ami arra hivatott, hogy saját jogán különböző konfliktusokat kezeljen¹⁷. CHRISTIE szerint a bűnmegelőzésért folytatott munka kritikus pontja az, hogy helyreállítsuk az emberek közötti szociális helyzetet, amelynek segítségével láthatóvá válnak a problémák és növekszik azon kíváncsunk, hogy ezek az ellentétek a másik féllel megoldódjanak¹⁸.

Franciaországban 1982-ben alakult meg a Sértetteket Védő és Bűnmegelőzési Iroda (Bureau de la Protection des Victimes et de la Prévention), amely felelt a sértett segítségéért és a sértett-terhelt közötti mediációért¹⁹. 1983-ban létrehozták a Közösségi Tanácsok a Bűnmegelőzésben (Conseil Communal de Prévention de la Délinquance, CCPD) intézményét. Ez a bűnmegelőzési tanács 5 szinten végezte munkáját (döntési, tárgyalási, végrehajtási, koordinációs és cselekvési szint). Ezek közül a második, tárgyalással, értékeléssel és felügyelettel foglalkozó szintnek fontos feladata volt a mediációs eljárások során. 1989-ben igazságügyminisztériumi körlevélben előírták, hogy a városok tárcaközi bizottságainak akcióiban a mediátoroknak is részt kell venni. A körlevélben hét hosszan kifejtett legfontosabb tényező között a sértett-tettes mediáció másodikként szerepel a bűnmegelőzésben. A miniszterelnök 1989. november 15-i körlevele meghatározta a büntetőjogi bíraskodásban résztvevő közvetítők szerepét a bűnmegelőzésben és a mediációt a városok politikájában és a városi szociális fejlődésben az ötödik legfontosabbnak jelöli meg. 1991-ben „Mediáció és alternatív büntetőeljárás” címmel konferenciát rendeztek, amely 150 gyakorlati szakember (köztük 100 bíró) részvételével zajlott. Az igazságügyminiszter záróbeszédében kifejtette: a mediáció fő célja a társadalmi béke helyreállítása és a bűnmegelőzés.

Németországban BANNENBERG szerint²⁰ a rendőrség nem nyitott a sértett és a terhelt közötti mediációra, igen ritkán utalja az ügyeket a mediációs szolgálatok elé. Az ügyek mediációs útra terelése főként jogi tényezőktől függ (a nyomozás kérdésében nem a rendőrség, hanem az ügyészség mondja ki az utolsó szót). Ezt a szervezetet is erősen köti az sértett és a terhelt közötti mediációval kapcsolatos általános szemlélet. Az utóbbi időben azonban megfigyelhető bizonyos növekvő érdeklődés a rendőrség körében a mediáció lehetőségével szemben. Mindez összefüggésbe hozható a bűnmegelőzés központi kérdéssé válásával, az áldozatok érdekeinek védelmére irányuló kísérletekkel a büntetőeljárás során, valamint a bűnüldözés hatékonyságára irányuló törekvésekkel.

¹⁷ Ld. DULLUM, J. – CHRISTIE, N.: Konfliktträde. The Mediation and Reconciliation Service. Oslo, Criminological Institute, University of Oslo, 1996.

¹⁸ Ld. CHRISTIE, Nils: Conflicts as Property. British Journal of Criminology, vol. 17. No. 1. 1997. 1-15. o.

¹⁹ Vö.: JULLION, Daniel: Victim-offender mediation in France. In: Victim-offender mediation in Europe. Leuven University Press, 2000, 214. o.

²⁰ Ld. BANNENBERG, Britta: Victim-offender mediation in Germany. In: Victim-offender mediation in Europe. Leuven University Press, 2000. 260. o.

III. A mediáció jogi keretei Magyarországon

Magyarországon a 2002. évi LV. törvény vezette be a közvetítói tevékenységet s tette ezáltal lehetővé a mediációs eljárást, egyelőre csak polgári ügyekben. A törvény célja, hogy elősegítse a személyi és vagyoni jogokkal kapcsolatban felmerült azon polgári jogviták rendezését, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza. A közvetítés itt olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő, mediátor) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása. A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában. A felek közös megegyezés alapján az általuk választott személy közvetítőként történő felkérését írásban kezdeményezhetik. Ha a közvetítő elfogadta a felkérést, a felekhez intézett elfogadó nyilatkozatában meghívja a feleket az első közvetítői megbeszélésre és tájékoztatja őket a képviselet lehetőségéről. A közvetítói eljárásban a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, biztosítva, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek. Ennek során a felek kifejtethetik érdekeik alapján kialakított álláspontjukat és a rendelkezésükre álló iratokat is bemutatathatják. A közvetítói eljárás befejeződik

- a megállapodás aláírásának napjával,
- azon a napon, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítói eljárást befejezettek tekinteti,
- azon a napon, amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kérik a közvetítói eljárás befejezését, vagy
- a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított négy hónap elteltével.

Ennek a törvénynek a hatályát – noha a szakirodalomban többen is felvetették – egyelőre nem terjesztették ki a büntetőeljárásra, bár ennek feltételei fennállnának. Az itt ismertetett szabályokból kiderül, hogy azok többsége beilleszthető a büntetőeljárás menetébe is.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény a vádelhalasztás keretei között ad lehetőséget az eljárás kikerülésére a sértett kárának megtérítése és egyéb kárjövátéti hajlandóság esetén. Eszerint az ügyész a vádemelés helyett háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekmény miatt, a bűncselekmény súlyára és a rendkívüli enyhítő körülményekre tekintettel a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre határozattal elhalaszthatja, ha ennek a gyanúsított jövőbeni magatartásában mutatkozó kedvező hatása feltételezhető²¹. Az ügyész a vádemelés elhalasztása mellett magatartási szabályok megállapítását vagy kötelezettség előírását láthatja szükségesnek. Ilyenkor a vádemelés elhalasztása előtt pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el, majd ennek elkészülte után a gyanúsítottat meghallgatja. A meghallgatás során (tekintettel a pártfogói véleményben foglaltakra is) tisztázni kell, hogy a gyanúsított a kilátásba helyezett magatartási szabályok megtartását és kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni. Ha ez szükséges, a pártfogó felügyelő is meghallgatható.

²¹ Ld. 1998. évi XIX. törvény 222-227. §

Az ügyész által megállapított magatartási szabályok megtartását és a kötelezettségek teljesítését a pártfogó ellenőrzi és segíti. A pártfogó e feladatainak a teljesítéséhez más szervek és szervezetek segítségét is igénybe veheti. Az ügyész a gyanúsított részére kötelezettségként írhatja elő, hogy

- részben vagy egészben térítse meg a sértettnek a bűncselekménnyel okozott kárt,
- más módon gondoskodjék a sértettnek adandó jóvátételről,
- meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen, vagy a köz számára munkát végezzen (a köz javára teljesített jóvátétel),
- pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

Az ügyész az eljárást a vádemelés elhalasztásának lejártaától számított harminc napon belül megszünteti, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el. Ha viszont a gyanúsított a magatartási szabályokat súlyosan megszegi vagy kötelezettségét nem teljesíti, az ügyész vádat emel.

Amint látható, a Be. által szabályozott intézmény még távol áll a klasszikus sértett-terhelt mediációtól. Legfőképp a mediátor illetőleg annak tevékenységének teljes hiánya miatt nem nevezhető ez a jogintézmény mediációnak. Ugyanakkor a mediáció számos elemét tartalmazza (sértett kárának megtérítése, kárjóvátétel stb. ellenében a büntetőeljárás kikerülése).

IV. Összegzés

A büntetőeljárás egyszerűsítése és gyorsítása, hatékonyságának növelése évtizedek óta témája a szakirodalomnak. A bűnözésnek az 1990-es rendszerváltást követő látványos emelkedésére a jogalkotók és a jogalkalmazók keresik a megfelelő választ, azonban egyelőre úgy tűnik, nem értek el jelentős sikereket. Éppen ezért is került a Be-t módosító 2003. évi II. törvény középpontjába többek között a büntetőeljárások elhúzódásának problémája. A törvény indoklása szerint a nemzetközi kriminálpolitikában megfigyelhető a végrehajtandó szabadságvesztéstől való elfordulásra irányuló törekvés: elsősorban pénzbüntetésre, emellett feltételes szankciók kiszabására kerüljön sor (feltételes elítélés, próbára bocsátás), valamint előtérbe helyezik a munka-büntetéseket (ld. közérdekű munka). A büntetőeljárások számának csökkentése érdekében pedig fontos szerep jut a diverziós megoldásoknak (sértett-terhelt kiegyezés, jóvátételi megoldások stb.). Ez az irányzat elsősorban azon a felismerésen alapul, hogy a növekvő bűnözés ellen a túlszűfolt börtönök mellett nem a szabadságvesztés büntetés fejt ki a megfelelő hatást. Ugyanígy szerepet játszik az is, hogy a jogalkotás egyre kevésbé vette figyelembe a sértett érdekeit, lényegében – TREMMEL szóhasználatával élve – a sértett az első számú tanú szerepére degradálódik²². Az igazságszolgáltatás tehermentesítése és a sértett érdekeinek fokozott igénybe vétele egyaránt új intézmények bevezetését indokolja.

A jogalkotónak tehát minél előbb lépnie kell s ha már az új büntetőeljárás törvénybe nem is kerültek bele ezek az intézmények, akár külön törvényben, akár a Be. módosításával elő kell segíteni a büntetőeljárás hatékonyságának növelését a sértett érdekeinek figyelembevételével. A rendes eljárás mellett ki kell alakítani további egyszerűsített eljárásokat, amelyek során az ügyek gyorsan elintézésre kerülnének (mediáció, vádalku). Ehhez a jelenleginél is szélesebb körben kell biztosítani az opportunitás elvének

²² Vö. TREMMEL i. m. 171. o.

érvényesülését az officilitáshoz képest. Ki kell dolgozni tehát olyan eljárási formákat, amelyekben fokozott hangsúlyt kap a kompromisszum. A mediációs eljárás feltételeinek kialakításakor tekintettel kell lenni az azzal összefüggő fontosabb kérdésekre. Ezek között is kiemelt helyet kap a mediáció bűnmegelőzésben betöltött szerepe.